

עם הצעקה הראשונה התחלתי

פרידה מאמירה הס

אפשר היה לומר כאן כי המעברה של אמירה הס נושמת. המעברה היא לא רק אותם אוהלים שבהם שוכנו הורינו בהגירתם החפוזה ממדינות ערב אל עבר הפרויקט הציוני. המעברה של אמירה הס היא מעברה מטאפיזית הנוגעת בישויות רוחניות של הקולקטיב המזרחי ובו זמנית גם מעברה פיזית, שאל תוכה אפשר להיכנס בעזרת שירתה.

נקרא לדוגמה במחזור שיריה של הס העוסק בגרמניה ובשואה והוא נפתח בשטף סטריאוטיפים ישראלים:

"בְּעֵינַי כְּמָה אֲשַׁכְּנִים אוֹלֵי הַיָּתִי הַגָּנֵב מִבְּגָד־ / רוֹמְנֵי גָּנֵב / תִּימְנֵי שָׁחַר... יָקָה פּוֹץ / מְרוֹקָאֵי סִפְיָן... מֵאִפְיָה רוֹסִית, כִּלְנֵן זִנּוּת / חֲתִיכַת פְּלוֹמְנִיק טְרִיפּוֹלִיטָאֵי, צ'חֶצ'ח'."

חוסר המקום בתוך הישראליות, יחד עם הגילוי כי בקונסוליה האמריקאית נלקחו ממנה טביעות אצבעות "כי תוכי בגדר", משאיר את המשוררת עם התחושה כי "שָׁמַיִם שִׁילְדוֹנֵי בְּגָדוֹ / וְאֵין לִי לְאֵן לְלַכֵּת". בשירתה נבנה גם המתח של הנחיתה בארץ, מתח שבלי הכרתו דומה כי אי אפשר "לפתור" את העבר האישי והקולקטיבי.

הנה שיח קצר מתוך ראיון שערכו עם אמירה ד"ר קציעה עלון וענת שרון בלייס, והוא מופיע בספר המחקרי הראשון שהוקדש לה - עדות היופי וחוקת הזמן: על שירתה של אמירה הס, מאמרים ושיחות (גמא):

קציעה: התחלת לפרסם שירה יחסית בגיל מאוחר, אחרי גיל 40, אבל כל הזמן כתבת והרגשת צורך לבטא את עצמך דרך המדיום הפואטי. מתי התגבשה ההכרה הזו שאת באמת משוררת? שאת רוצה לפרסם?

אמירה: זה קצת מורכב ומסובך. כאילו, מאז שאני ילדה אני שקועה בעולם הזה ולאט לאט אני הולכת ושוקעת רק בו וזה נורא, ואני מגיעה באמת למצב של השורה של רחל 'עולמי צר כעולם הנמלה'. ואני לא רואה חדשות, לא מעניין אותי טלוויזיה, כי אני שקועה בתוך הדבר הזה שהוא כמו דיבוק בתוכי. והתחלתי, אני חושבת, עם הצעקה הראשונה התחלתי. ואני אף פעם לא ידעתי בעצם מה אני רוצה וכאילו כל הדרכים היו פתוחות בפני בזמנו, כשהייתי תלמידה להיות, לבחור בכל דרך שאני רוצה ולא ידעתי לבחור דרך. ויום אחד המורה שלי לאנגלית אמר לי שהוא רואה משוררת לעתיד, אחרי איזה חיבור שכתבתי, וכל החיים אני רק הייתי בדמעות על לאן הדרך ומה אני אעשה ואז חברה אמרה לי: תלכי, יש סדנה לשירה בבית הסופר. אני גם אדם כל כך לא מעשי שמעולם לא עלה בדעתי לפרסם או שבכלל יש איזה דרך שיש בה עשייה, כי

את אמירה הס הכרתי בפסטיבל מטולה ב-2006. הקראתי שם את שירי המתריסים והיא עלתה מן הקהל והציעה לקרוא את הקטע שבו סבתי מספרת לי על קשיי ההגירה מעיראק. אמירה הוסיפה את המבטא העיראקי ואת הדיאלקט של יהודי בגדד וכל הקהל צחק (אני לא בטוח שמהסיבות הנכונות). היא היתה גם שחקנית וגם ציירת וגם משוררת, ומלאת חיים ואהובה. השיר לעיל הוא השיר שהקריאה עמי.

סיפור אור ירח

"70 מינים של תמרים היו בבגדר" // ספרה לי סבתי / והוסיפה "חבל שעזבנו, / שם לא היו שמים תרופות באכל / שם לא היו חממה / שם לא היינו אוכלים פרה, והקובות היו מלאות בכשר כבש" // וגם אם דרכי לבגדר נהרסה, / ולמרות שאינני דובר את השפה, / עכשיו אני יודע שחיי הם חתיכת חשכה של היסטוריה התלויה / על וו, ספור אור ירח של סבתי.

ואני אהבתי מאוד את שירתה ומצאתי בה דמות אם. כאילו מישהי שנראית ונשמעת כמו אמי הופיעה לפתע בתוך עולם השירה הכל כך אליטיסטי. ומאז נקשרו נשמותינו.

*

בַּת תְּשׁוּעִים וְאַרְבַּע הֵיטָה סְלִימָה בְּמוֹתָהּ,
רַב שְׁנוֹתֶיהָ טְרַחָה לְבֵיתָהּ,
לְמָדָה אוֹתִי אֶת טַעַם הַחַיִּים,
עַם שָׁחַר מְהֵלָה אֶת סְטִיקוֹן הַצֵּאִי בְּהֵל
וְהַבֵּית הָיָה מְלֵא חֵם.

(אמי, אף כי רחפנית היתה, עסקה בענייני דיומא. מטבח, כביסה. מקפלת, תולה. היא שתקה כמו מכונית כביסה, הרעישו כמו מכונית כביסה, מוחצת אותי מרב צער ומיבשת את דמעותי בשעה שחפשתי אם של ממש, העומדת על הרגלים כמו גזע עץ. האחינית שלי אומרת שאמי היתה חלוצה של תנועת שחרור האשה. בבית שחררה זעף ודמעות. מה שחבר בינינו היו הבנות סמיות של קיום אמורפי).

אָבִי הָרַס סְפָרִים לְפָנָיו,
וּמְלוֹן הָרַס שׁוֹשְׁנִים.

סְבִתִי סְמָרָה,

מְטַפַּחַת קְשׁוּרָה עַל מְצָחָהּ,

מְסֻתּוֹכְכַת בְּבֵית בְּבִגְדֵי, וְקוֹרְאָה:

"מְנֵי יָרִיד בְּדִי"

(אמירה הס, צער האהבות הכלואות, הקיבוץ המאוחד, 2021)

אמירה הס | דקות

עומדת באיזה כביש. מוקף עצי עבות משני צדדיו. והרכבים נוסעים עליו בזהירות. ברחש של כבוד, הגלגלים מחליקים על האדמה. ציוץ ציפורים. דשא מכל עבר. כמה גבוהים העצים, נשמתם מתמרת בגעגוע נוגעת בתכלת. אשה על אופניים לבושת חולצת שיפון מרחפת על פני השלווה. עיני דואות אחרי שקף התנועה הקלילה והציפורים על אמירי הזמן הכל פורח בכוח הימצאו. טבע במלוא תנועתו מפכה כמו נהרות חיים. משפחות של במבים לא לעקדה אין הר מוריה. רק נפשי מכוונת אותי לשוחח עם אהובי נפשי החיות שעוברות בדרכי. אני מחלקת להם שמות. הבמבי עומד לפני ואני אומרת לו: הי יפה תואר. אני אמירה, חברה בנפש. ולך דקות אקרא - dakoot.

אמירה הס, צילום: עזרא לוי, צלם פואטי

הוא אהב את השם. אמרתי לו: אם הבנת, תעשה סימן. הוא חיך בתוך ההתבוננות, שהיא החמצן שלי. אני מתמלאת עצים עלעלים ציפורים מים. וכל האנשים ספונים בבתי הגזית שלהם מקרבים שדה אל שדה, בלבי יקום מלא שדות. וגם אלה שהיו לי בעמק יזרעאל, עמוק יותר מתוך מרחקי אוקיינוסים.

מי אוקיינוס הם דמועות אלוהים חיים. משתקפים אפילו על מסך האייפד. וגם בצללים אני מתאהבת. גם באור וגם בצל. ובמי שמפכה אהבה תמימה, שגם אם נפצעה, כאילו שום מכה לא נגעה בה. ואני אצל אליזבט שמשפחת אמה נספתה בשואה, ושתינו מעבר לזמן ולמרחב. הו אליזבט. בבריכה של ביתך אנחנו שוטפות לכולנו את היגונים.

עתון 77, גליון 396

אמירה הס

מציאויות בשוק הבשר

אני רואה בראי את האשה עם הבטן הבולטת.
זו אני. אלהים מי יאמין,
אני לא אאמין שזו אני.

בדמיון שלי עדין יש איזו שרמוטה יפת מראה ששכבה עם ג'ו.
שהיו לה לילות מטריפים של סקס לזהט.

עם בקר כשקרא התרנגול,

היא עוד המשיכה לנוע במיטבה ביחד עם ג'ו.

מרחפים בחיים ונוגעים בבשר.

הוא נגע בגופה בפראות. פשוט אהב להחדיר את אברו המיוחד עמק אל תוך

פתחה

אחר כך

הכל כאב לה.

החדירה הזו לתוך ישותה, לתוך פנימה. הקול הצרוד שלו,

העיניים הכחולות המטרפות שלו. חסר הקשר שלו עם המציאות.

אני אדם ממש לא מעשי, אני לא יודעת איך שרדתי עד היום. מצד שני, אני יכולה להיות פועל בניין, עושה קירות, צובעת... אבל אני לא מעשית בטכניקה של החיים (צוחקת). איך הולכים למכולת, איך הולכים לקנות עיתון. דברים כאלה שקשה להסביר אותם. אז החברה הזאת אמרה לי תשמעי, הסדנה לשירה, ומשם הדברים התפתחו. הייתי בכמה סדנאות, עד שיום אחד המשוור אשר ריך, שהיה מורה בסדנה, אמר לי: תשמעי, יש לך פה חומר לספר וכדאי לך לעבוד על זה. ואז שלחתי אותו ל'עם עובד' ואמרו לי שזכיתי בפרס לוריא ופרסמו לי את הספר הראשון. יציאת הדברים מהכוח אל הפועל עד היום שוברת אותי איכשהו.

ענת: אז הנה, את מדברת ואני מוצאת שירים שמוכיחים את דבריך, אני מוצאת את הראיות. יש לך שיר 'וסלחו לי באמת':

וסלחו לי באמת / שאני בורחת / סלחו לי באמת ובתמים אבקש סליחה שאיני עונה לטלפונים / שאיני קימת רק מתקוממת / סלחו לי שהפכתי קערתך על פיה ורואים לי עפונים / האשה שתמיד היתה משגעת על פסיכיאטרים / וזולה בהכנתם / עושה ברוך בית / לסדקים שבתוכה / ארץ אכלה תושבים / מתישבים, מישבים ברעתם / ארץ הגרה אנשים מתוך עצמם / ארץ דממה כל השנים דם מדיני / מדממת הארץ כל הזמן ואין לה מים בכנרת / ובתיכון שלה מורח יוקד."

אני מתגעגע לצחוק, למלוא החיים, לשירה הבורעת ומלאה שלך, אמירה בת סלימה. ומעבר לכל היית לי כמו אימא ספרותית מרגע שנכנסתי לשירה, והחדשות על מותך העציבו אותי מאוד. יהיה זכרך ברוך.

(מתוך ממזרח יתפרץ הר הגעש, ספרי עיתון 77

2020)

עתון 77 (מי מפחד מירגיניות), גליון 341-342